

İlk Yarı- Son Yarı, 2006

Prof. Dr. Mustafa A. AYSAN

İstanbul Üniversitesi,
İşletme Fakültesi, E. Öğretim Üyesi

Özet

Bu yazının amacı, 2006 yılı başlarında yapılan ekonomik tahminlere ilişkin birtakım düzeltmeler yapmaktır. Bunun sebebi ise, Mayıs ayından itibaren gerek iç, gerek dış konjonktürün etkisiyle ortaya çıkan gelişmelerin söz konusu bu tahminleri etkilemiş olmasıdır. 2005 yılı temel göstergeleri ve 2006 yılı başlarındaki ekonomik gelişmeler, 2006 yılında Türk ekonomisinin büyümesini sürdüreceği beklentisine sebep olmuştur. Bunun gerçekleşmesi için gerekli olan koşullar ise Şubat 2006'da yapılan tahminlerde ortaya konulmuştur. Bu koşullardan ikisi gerçekleşmiş, diğer ikisi gerçekleşmemiştir. 2007 yılında Nisan ayında yapılacak olan Cumhurbaşkanlığı seçimleri ve Kasım ayındaki genel seçimlere ilişkin devam eden tartışmalar henüz netlik kazanmamış olup dış açığın kontrolü ve daha fazla artmaması sağlanamamıştır. Öte yandan işsizlik oranının azalması ve borç ödemede aksaklık olmaması koşulları yerine gelmiştir. Tüm bu veriler çerçevesinde, 2006 yılının ikinci yarısında en önemli ekonomik sorun olarak enflasyonun kontrol altında tutulması ön plana çıkmaktadır.

Anahtar Sözcükler: 2006 yılı ikinci yarısı yıl ekonomik beklentileri, ekonomik büyüme, enflasyon.

Abstract (First and Second Half of 2006)

The objective of this study is to re-examine the economic expectations that were declared at the beginning of 2006. This is because the internal and external conjectures which have started to be seen since May 2006 have affected the economic expectations. As a result of the economical data of 2005 and the economic developments of the early 2006, the expectations concerning the economic development of 2006 remained. The required conditions to realize this expectation was also put forward in February 2006. Two of these were realized whereas two of them were not realized. The discussions regarding the election of President in April in 2007 and the general elections to be held in November, 2007 are still on the agenda. Besides this, the control of gap in foreign trade and its prevention have not been achieved. On the other hand, the decrease of unemployment and payments of debts have realized as it was planned before. Within context of all these facts, the control of inflation seems as one of the most important problems waiting to be solved in the second half of 2006.

Key Words: Economic expectations of the second half of 2006, economic development, inflation.

Şubat 2006'da kaleme alınmış "2006 Yılı Ekonomik Beklentileri" yazısı (Muha-sebe ve Finansman Dergisi, Nisan 2006), şu değerlendirmeye başlamaktaydı:

"Ekonomimiz, enflasyondan uzaklaş-tıkça "kıvamını" bulmakta ve sağlıklı bir uzun süreli büyüme ortamına kavuşmuş

bulunmaktadır. 2006-2008 arasındaki üç yılda %5 oranındaki bir yıllık hız ile büyü-me ve enflasyonun yıllık %5'in altında tutulması programa bağlanmıştır. Program hedeflerine ulaşılabilirse, ekonomi büyük güç kazanmış olacaktır.

Önümüzdeki 3 yıllık programın gerçekleşmesi, dört temel tehlikenin (riskin) kontrol altında tutulmasına bağlıdır.

1. Ekonomi dışında, siyasal ya da sosyal bir olumsuz gelişme olmaması. 2007 Nisan'ındaki Cumhurbaşkanlığı seçimi ile aynı yılın Kasım'ındaki millet-vekilliği seçimleri, siyasal dinginliği (suküneti) bozacak gelişmeler yaratabilecek olaylardır. Bu alandaki olumsuz gelişmeler, hedeflere ulaşmayı olanaksız kılabilirler.
2. Dış açığın kontrol edilebilmesi, daha fazla artmaması. 2005'te cari işlemler açığı 23 milyar doları (GSMH'nın %6,1'i) bulmuştur. ...2006 yılı başında enflasyonda hızlanma eğilimleri görülmektedir. (Bazı) gelişmeler, 2006'da dış açığın artacağını göstermektedir. Bununla birlikte, artan dış açığın kısa vadeli ek borçlar ile karşılanması, 2005'teki kadar kolay olmayabilecektir. Uluslararası pazarların fon arzında önemli daralmalar olması beklenmektedir.
3. 2006 yılında işsizliğin azalmaya başlaması (gerekir)
4. İç ve dış borçların geri ödenmesinde aksamalar olmaması önem taşımaktadır.”

Şubat'ta sözünü ettiğimiz ön koşulların-dan ilk ikisi gerçekleşmemiştir. 2006'nın ilk 6 ayındaki siyasal gerginlik, ekonomiyi etkileyecek boyutlarda şiddetlenmiştir. İkinci 6 ayda, tartışmaların daha da şiddetlenmesi ve ekonomi üzerindeki olumsuz etkinin artması beklenmelidir. Bu tartışmalar, şimdiden, “seçim harcamaları” nı ve enflasyonu hızlandırmıştır. Bu alanda, alacaklı kuruluşlara borçlarını ödemeyerek, harcamaları artıran belediyeler ile öteki kamu kurumlarının etkili olduğu görülmektedir. Haziran'dan Haziran'a 12 aylık dönemlerde tüketici enflasyonu %12'yi (%11,69), üretici enflasyonu %14,46'yı bulmuştur. Bu sayılar, 2005 sonundaki 12 aylık hızın 2 katına çıkmış olduğunu göstermektedir. Enflasyon hızı

nın, ikinci altı ayda düşmesi beklenmemektedir. Şubat'taki yıllık (Aralık'tan Aralık'a) tüketici enflasyonu tahminimiz %7 idi. Bu tahminin %50 oranında aşılacağı kesinleşmiş gibidir. Yıl sonunda 12 aylık tüketici fiyatları artışının %12'nin üstünde olacağı daha yüksek bir olasılıktır.

İlk 6 ayda dış ticaret açığı ve cari işlemler açığı artarak devam etmiştir. İlk 6 ayda dış ticaret açığı 30 milyara, cari işlemler açığı da 18 milyar dolara ulaşmıştır. Böyle giderse, iki açık rakamının yıl sonunda, 50 milyar ve 25 milyar dolar düzeyleri aşılmış olacaktır. Şubat'taki bu rakamlar için tahminlerimiz, 60 ve 30 milyar dolar idi. Son gelişmelerden sonra yılsonu tahminimizi değiştirmek gerektiğini duymuyoruz.

Yukardaki 4 ön -şartın ilk ikisi gerçekleşmemiştir. Son ikisi, işsizlik ve borç ödemede aksaklık olmaması koşulları yerine gelmiştir. Yılbaşındaki %12'ye doğru yükselen işsizlik Temmuz'da %8,8'e kadar düşmüştür. Düşmenin mevsimlik iş artışından kaynaklandığı bellidir; mevsimlikten daha fazla bir düzelme olup olmaması, gelecek aylarda belli olacaktır. Biz bu alanda fazla bir düzelme beklemiyoruz. Borç ödemesinde bir aksama olmamıştır; ikinci altı ayda da beklenmemektedir.

Şubat'ta %5 olarak programlanmış, ancak bizim %6'ya çıkmasını beklediğimiz 2006 büyüme hızının, %5,5 -6,0 civarında gerçekleşmesi beklenmektedir. T.C. Merkez Bankası'nın, gecelik faizi %40 oranında %13'ten %17,25'e yükseltmesi, öteki finansal pazar faizlerinin de yaklaşık aynı oranlarda artmasına neden olmuş, fakat ekonomiyi fazla yavaşlatamamıştır. Faiz artışları, yatırım maliyetlerini artırmış olsa da, döviz ve ithalat ucuzluğu sinai üretimi canlı tutmuştur. Talep de fazla yavaşlamamış, hatta bir miktar yükselmiştir.

Petrol fiyatlarındaki durdurulamayan yükselme, üretim ve enerji maliyetlerini çok yükseltmiştir. Geçen yıl merkez bankası 25 milyar dolar satınalmış olduğu halde, dolar fiyatı yükseltilememiş, hatta bir miktar düşmüştür. Ancak, Mayıs ve

Haziran aylarında dolar fiyatı, birdenbire %35 oranında artmış, ama faizlerin yükselmesi ile ülkemize yönelen kısa vadeli kar heveslisi uluslararası sermaye, ülkemize girmeye ve dolar fiyatları yeniden düşmeye devam etmiştir. Böyle olunca ithalat canlılığını korumakta ve açık artış hızı azal-mamaktadır. Yabancı girdilerin düşük ma-liyetleri, yerli üretimlerin rekabetteki şan-sını azaltmakta ve işsizliği yüksek tut-maktadır. Dolar fiyatı Mayıs ve Haziran aylarında 1,3 YTL'den 1,77 YTL'ye kadar yükseldikten sonra, Temmuz ve Ağustos'da 1,4 YTL'ye yeniden düşmüştür. Yıl sonun-da, Şubat'taki tahminimize uygun (1,6 YTL) bir sonuca ulaşılacağı beklenmelidir. Buna rağmen, dış ticaret ve cari işlemler açıklarının azalması beklenmemelidir.

Bütçe uygulaması, ilk yarıda, meclisten çıktığı gibi uygulanıyor. Bununla birlikte ilk altı ayda enflasyondaki hızlanma nede-niyle meclisten 175 milyar YTL olarak çıkan bütçe giderlerinin, 170 milyar YTL'nin altına indirilmesi, gelirlerin 158,5 yeri-ne 160 milyon YTL olarak düzeltilmesi ve bütçe açığının yıl sonuna kadar 10 milyar YTL'nin altına indirilmesi, hükümetçe kararlaştırılmıştır. Uluslararası Para Fo-nu'nun isteği doğrultusunda yapılan bu bütçe revizyonunun, Şubat'ta yaptığımız yıllık tahmine tam uygun olduğu görül-mektedir. Böyle uygulanırsa yıl sonuna doğru, enflasyonda yavaşlama olabilecektir.

Bununla birlikte, ilk 6 ayda bütçe açığı indirilmiş olsa da, bu yıl enflasyondaki hız-lanmanın nedeni bütçe alanının dışındadır. Yılın ilk 6 ayında, elektrik kullanıcı-larından kamu kuruluşlarının bir çoğu üre-ticilere borçlarını ödememişler, birikmiş borçlar 8 milyar YTL gibi çok yüksek tutarlara ulaşmıştır. 2005'ten beri, merkez bankasının döviz alımları için finansal pa-zarlara çıkardığı yüksek para tutarları, tu-rizmin mevsimlik döviz girişleriyle birle-şince, fazla alım gücü ve pazarlardaki talep yüksekliği enflasyonu hızlandırmıştır. Bu olumsuz gelişmede, Cumhurbaşkanlığı ve

milletvekilliği seçimleri tartışmalarının er-ken başlamasının ve bu tartışmalara yanıt vermek isteyen hükümetin, belediye ve devlet işletmelerinin yüksek harcamalarına göz yummasının da payı vardır.

Bütçe uygulamasında fazla sorun yok-tur; yılın faiz dışı fazla hedefine (35 milyar YTL) ulaşılacağı beklenmektedir.

Ekonomimizin temel sorunu, iç ve dış borcun fazla olmasıdır. Bu yıl başında faiz hadleri de yükselmiş olduğu için, borç toplamı artmaya devam etmektedir. Şu-bat'taki tahminlerimizi değiştirme gereği yoktur: 2005 sonunda kamu dış borcunun, 71 milyar dolardan, bu yıl sonunda 70 milyar dolara düşmesi, özel kesimin dış borcunun 91 milyar dolardan 100 milyar dolara yükselmesi beklenmelidir. Böylece, dış borç toplamı da 162 milyardan 170 mil-yar dolara çıkmış olacaktır. Asıl sorun olan iç borcun, Şubat'ta tahmin edildiği gibi, 243 milyar YTL'den 230 milyara düşmesi beklenmemelidir. Devlet tahvili faizlerinin %14'ten %20'ye çıkması, ikinci yarıda iç borcumuzu belki de 250 milyar YTL'nin üstüne çıkaracaktır. Yıl sonuna kadar kamu kesimi borç toplamının Gayri Safi Milli Hasılaya (GSMH) oranının %80'in üzerine yeniden çıkması beklenmelidir.

Şubat 2006 tahminlerimiz, kişi başına Milli Gelirimizin (GSMH'nın), 2005'te 6.700 YTL olduğu tahmin edilmiş olan tu-tarının, bu yıl 7.000 YTL olacağı yönündey-di. ABD doları olarak, aynı sırayla kişi ba-şına gelirimizin 4.964 dolardan 5.300 do-lara çıkacağını tahmin etmiştik. İlk yarıda Milli Gelirimiz %5-6 oranındaki bir hızda büyümeye devam etmektedir. İkinci yarı yıldı, bu hızın biraz düşmesi beklenme-lidir. Ancak, tarım ve sanayi üretimi iyi bir artış hızında olduğu için, fazla bir ya-vaşlama olmayacaktır. YTL olarak yaklaşık 7.000 YTL'sına yükselme hedefi gerçekle-şeyeceği benzenmektedir. Bununla birlikte, kişi başına gelir, yıl sonunda dolar fiyatı, 1,6 YTL'sına yükselmiş olacağı ve ortalama değerinin 1,5 YTL'ye yakın gerçekleşeceği için, kişi başına gelirin, 5.000 ABD doları-nın altında kalması olasılığı vardır.

İkinci 6 ayda da en önemli ekonomik sorunumuz, enflasyonu kontrol altında tutabilmektir. Hala, yıllık enflasyon hızımız, geçen yılda elde edilen sonucun iki katına yakındır.

Kaynaklar

Aysan, M.: “Ekonomik Temel Göstergeleri ile 2005 Yılı Beklentileri-Şubat 2005”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı: 26, Nisan 2005.

----- “Temel Göstergelerle 2006 Yılı Ekonomik Beklentileri-Şubat 2006”,

Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı: 30, Nisan 2006.

2006 Yılı Konsolide Bütçesi ve Bütçe Gerekçesi, Maliye Bakanlığı.

Maliye Bakanlığı: Üç Yıllık Ekonomik Program, 2006-2008, Ankara, 2005.

<http://tuik.gov.tr> (Tüketici Fiyatları Genel Endeksi, Ocak 2006.)

<http://maliye.gov.tr> (Maliye Bakanlığı)

<http://hazine.gov.tr> (Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı)

Tablo I
Temel Göstergelerle 2005 Yılı Başı Beklentileri ile
Yılsonundaki Gerçekleşmeler ve 2006 Yılı Beklentileri (Ocak 2006)

Göstergeler	2005 (TMA) (5)	2005 (G) (6)	Fark (%) (7)
GSMH (1), artışı, %	6,0	5,8	0,3
Enflasyon, TÜ (2), %	7,0	7,7	10,0
Bütçe gideri, milyar YTL	150,0	144,6	3,6
Bütçe geliri, milyar YTL	130,0	134,8	3,6
Bütçe açığı, milyar YTL	20,0	9,7 (1)	27,5
Bütçe açığı/GSMH, %	6,0	2,0 (1)	50,0
Kamu açığı/GSMH, %	5,0	3,5	30,0
FDF, milyar YTL (3)	27,3	35,9 (1)	27,2
Yıl sonu, dolar fiyatı, YTL/\$	1,5	1,4	6,0
Dış borç, milyar dolar, özel (4)	60,0	91,0	51,6
Dış borç, milyar dolar, kamu	70,0	71,0	1,4
Dış borç, milyar dolar, toplam	130,0	162,0	24,6
İç borç, milyar YTL, yıl sonu	190,0	243,8	28,3
İç borç, milyar dolar, yıl sonu	130,0	181,0	23,8
Toplam borç, milyar dolar, y s	260,0	345,0	31,9
GSMH, milyar YTL	450,0	485,0	7,8
GSMH, milyar dolar	310,0	359,0	15,8
GSMH/Kişi, dolar	4.300,0	4.964,0	9,3
GSMH/Kişi, YTL	6.500,0	6.700,0	3,0
Toplam borç/GSMH, %	83,8	90,3	7,7
Dışalım, milyar dolar	110,0	116,0	4,5
Dışsatım, milyar dolar	70,0	73,1	4,4
Dış açık, milyar dolar	40,0	42,9	6,6

Kısaltmalar ve açıklamalar:

- (1) GSMH: Gayri safi Milli Hasıla: Ülkede üretilen katma değerden, eskime payları düşülmeden önceki tutarını gösteren bir Milli Gelir ölçüsü.
- (2) Tüketici Fiyatları Genel İndeksi.
- (3) FDF: Faiz-dışı fazla: devlet bütçesinin gelirler toplamından faiz-dışı giderler düşüldükten sonra geride kalan gelir fazlası.
- (4) Bu yıl ilk kez tabloya eklenmiştir.
- (5) Şubat 2005'te Mustafa Aysan tarafından yapılmış olan yıl sonu tahminleri
- (6) 2006 yılı başında yapılmış olan gerçekleşme tahminleri.

(7) Yılbaşında tahmin edilmiş tutarlarla, yıl sonunda gerçekleşen tutarlar arasındaki sapma oranları:
(G – M TA) / M TA*100.

(1) 31 Ocak Başbakan Açıklaması

Not: Bu tablo yıl başında hazırlanmıştır. MUFAD Dergisi 2006 Nisan sayısında yazarın inceleme yazısının ekinde yer verilmiştir.

Tablo II
Temel Göstergelerle Son Beş Yılın Ekonomik Gelişmeleri ve
2006 Beklentileri (Ocak 2006)

Göstergeler	2001	2002	2003	2004	2005(6)	2006(R)	2006(MA)(5)
GSMH (1), artışı, %	-9,5	7,9	5,9	9,9	5,8	5,0	6,0
Enflasyon, TÜ (2), %	68,5	29,7	18,4	9,3	7,7	5,0	7,0
Bütçe Gideri, mlyr.YTL	78,0	110,6	132,8	141,0	144,6	175,0	170,0
Bütçe Geliri,mlyr.YTL	51,8	75,6	92,6	110,7	134,8	158,5	160,0
Bütçe Açığı,mlyr.YTL	26,2	35,0	40,2	30,3	9,7	16,5	10,0
Bütçe Açığı/GSMH,%	17,4	14,6	11,3	7,1	2,0	3,0	2,0
FDF,mlyr.YTL (3)	12,5	11,8	18,3	26,3	35,9	33,0	35,0
Yılsonu dolar,YS,YTL/\$	1,4	1,6	1,4	1,3	1,4	1,4	1,6
Dış Borç, mlyr.\$,özel(4)	60,0	74,2	78,6	81,6	91,0	yok	100,0
Dış borç,mlyr.\$,kamu	55,0	56,8	63,4	68,4	71,0	yok	70,0
Dış borç,mlyr.\$,toplam	113,6	130,2	145,3	161,8	162,0	yok	170,0
İç borç,YS,mlyr.YTL	122,1	149,9	194,4	224,5	243,0	yok	230,0
İç borç,YS,mlyr.\$	99,0	100,0	139,3	167,5	181,0	yok	200,0
Toplam borç,mlyr.\$	214,0	231,0	281,3	317,5	345,0	yok	370,0
İç+Dış borç,kamu,mlyr.\$	154,0	156,8	202,7	235,9	252,0	yok	270,0
GSMH,mlyr.YTL	180,0	275,0	356,7	429,0	485,0	540,0	550,0
GSMH,mlyr.\$	148,0	182,0	236,0	301,5	359,0	382,0	400,0
GSMH/kişi,\$	2.123,0	2.598,0	3.383,0	4.172,0	4.964,0	5.216,0	5.300,0
GSMH/kişi,YTL	2.572,0	3.950,0	5.044,0	5.975,0	6.700,0	7.300,0	7.000,0
Toplam borç/GSMH,%	145,0	127,0	117,0	106,0	90,3	yok	90,2
Kamu borç/GSMH,%	104,0	86,2	85,9	78,2	70,2	yok	63,0
İç borç/GSMH,%	67,8	54,5	54,5	52,3	50,1	yok	42,0
Dışalım,mlyr.\$	41,4	51,6	69,3	97,5	116,0	124,4	130,0
Dışsatım,mlyr.\$	31,3	36,0	47,3	63,1	73,1	79,0	80,0
Ticaret açığı,mlyr.\$	-10,1	-15,6	-22,0	-34,4	42,9	45,4	50,0
Cari işlemler açığı,mlyr.\$	3,4	-1,5	-8,0	-15,7	-22,8	22,0	25,0

(1) GSMH: Gayri Safi Milli Hasıla: Ülkede üretilene katma değerden, eskime payları düşülmeden önceki tutarını gösteren bir Milli Gelir ölçüsü

(2) Tüketici Fiyatları Genel İndeksi.

(3) FDF: Faiz-dışı fazla: devlet bütçesinin gelirler toplamından faiz-dışı giderler düşüldükten sonra geride kalan gelir fazlası.

(4) Bu yıl ilk kez tabloya eklenmiştir.

(5) Şubat 2006'da Mustafa Aysan tarafından yapılmış olan yıl sonu tahminleri

(6) 2006 yılı başında yapılmış olan gerçekleşme tahminleri.

Not: Bu tablo yıl başında hazırlanmıştır. MUFAD Dergisi 2006 Nisan sayısında yazarın inceleme yazısının ekinde yer verilmiştir.